

1

4

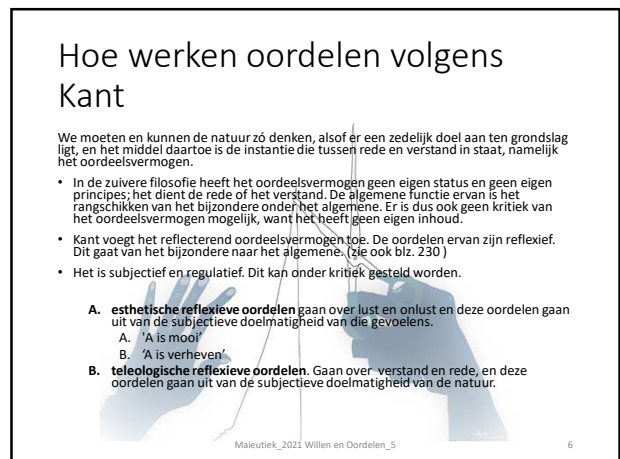
2

5

3

6

Oordeelsvermogen en goede smaak

Over smaak valt bij Kant wel te twisten. Het gaat boven een persoonlijk idee uit en is een brug tussen verstand en verbeelding.

Er is een subjectieve algemeen geldigheid in smaak.

Kant zegt dat het ontwikkelen van smaak de ontvankelijkheid van de geest voor het morele gevoel bevordert: het *schone* en *verhevene* zijn 'doelmatig met betrekking tot het morele gevoel'.

Hij verzet zich tegen de opkomende *Sturm und Drang*; Wij mensen zijn vrije wezens en de natuur, ook die in de kunst, kan (en mag) ons niet overheersen.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

7

7

Kant, Arendt en de menselijke positie

Wat Kant en Arendt gemeenschappelijk hebben is het idee dat het niet om de individuele mens gaat, maar om **mensen in meervoud**.

Het grootste verschil is dat Arendt die menselijke werkelijkheid borgt in een door mensen zelf gemaakte en gewilde wereld; enerzijds bestaande uit de reële publieke ruimte van gesprek, anderzijds de fysieke wereld van door mensen gemaakte culturele objecten.

Voor Kant gaat het eerder om de wereld geschiedenis die zich voltrekt achter de ruggen van de deelnemers om.

Er is vooruitgang, maar het sneeu is dat jij van de toekomst die altijd beter is geen deel zult uitmaken.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

10

10

De mededeelbaarheid van een gevoel van (on)behagen

Algemeengeldigheid lijkt in tegenspraak met smaak. Toch communiceren wij over esthetiek, over smaak in het algemeen.

Kant ontdekte dat wij behalve over waarheid ook consensus kunnen vinden in esthetiek, we zijn daar ook leerbaar in.

Universaliteit is hier dus niet dus niet altijd en overal voor iedereen geldig, maar communiceerbaar, mededeelbaar.

Sensus communis speelt hierbij een belangrijke rol.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

8

8

Kant en de grenzen van het kenvermogen

Dat is misschien wel Kants belangrijkste bijdrage aan de filosofie; dat we bepaalde zaken niet kunnen kennen, maar er desalniettemin mee bezig blijven (oneindigheid, god, hiernamaals, de wereld op en voor zichzelf) Hij noemde dat eerder ook 'het schandaal van de rede'.

Smaak = het (esthetische) oordeel zal dus niet gaan over waarheid, maar over het intermenselijke.

Dat is de reden waarom Kant het morele niet plaatst in de smaak of het oordeel, maar in de *maximes*. Dat zijn regels die op grond van het verstand voor iedereen gelden.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

11

11

Arendt en Kant

Arendt zoekt hoe het strikt individuele van de oordelen ruimte kan krijgen zonder dat het daarmee verwordt tot 'dit vind ik er nu eenmaal van'.

Arendt zoekt steeds de inbedding in het netwerk van betrekkingen, daar ligt voor haar de basis van het menselijke leven.

Het 'ik denk' als dialoog interieur, moet nu verbonden worden met de politieke activiteit van het oordelen en het scheppen van een toekomst. Daarover kan de waarheid nu eenmaal weinig zeggen, omdat dat altijd kennis van gisteren is of eeuwige kennis. De toekomst moet behalve met het 'ik denk' ook verbonden worden met een nog ongewis 'ik wil'.

De vraag is hoe kunnen we daarover met elkaar in gesprek? Voorlopig; Oordelen is begrijpen en dat begrip met elkaar delen.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

9

9

Leven is onder mensen zijn

Corona heeft ons dit belang van onder mensen zijn weer zodanig doen beseffen dat deze tekst van Kant (zie 140-141) nu meer instemming opwekt dan wellicht in het verleden.

De nadruk van de bevrijding van het liberale heeft veelal gelegen in het niet afhankelijk zijn; het autonoom subject zijn. (Culmineerde in het existentialisme van Sartre)

Arendt zal net als Kant het liberale omarmen, maar beiden zeggen dat zonder de gemeenschap er geen individu kan zijn. Het individu moet zijn individualiteit delen met de gemeenschap als plicht t.o.v. die gemeenschap. Onze individualiteit kan alleen in een *sensus communis* tot stand komen. Daarna zijn het twee kanten van één medaille.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

12

12

Kants antropologie

Wat kan ik weten? Wat moet ik doen? Wat mag ik hopen?

Arendt zegt dat Kant zich afvraagt waarom de mens er is. Deze vraag komt terug in zijn *Kritiek van het oordeelsvermogen*. Dit is een vraag naar een bedoeling zegt Arendt.

Kant zoekt echter, zeker als het gaat om moraal naar iets wat meer objectief is dan het verschuivende oordeel van mensen. Zijn categorische imperatief is altijd geldig. Arendt legt de nadruk op het nieuwe begin dat mensen steeds maken. Dat heeft consequenties voor de moraal.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

13

13

logisch redeneren kan begrijpen niet vervangen, maar probeert dat wel

Als er zaken gebeuren die we niet meer kunnen begrijpen door ze te koppelen aan voorgaande gebeurtenissen, dan raken ons middelen om ons gezond verstand te gebruiken uitgeput. Duitsland onder Hitler was zo'n historische gebeurtenis waarbij de zoektocht naar begrijpen onmogelijk leek te zijn.

En wanneer het gezond verstand het niet meer aan kan, wordt ze vervangen door logiceit. Het gevolg is dat alles bewezen moet worden, ook het gewone leven van alledag. Zo raakt de gemeenschap van mensen de *sensus communis*, de betekenisvolle en gemeenschappelijke wereld, kwijt.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

16

16

Doel en schoonheid

Schoonheid heeft voor Kant wel degelijk iets contingents, maar niet in relatie tot het doel waarvoor iets er is. Tekeningen kunnen mooi zijn, maar niet op een mens (Tegen de Maori's zie *Kritiek van het oordeelsvermogen*, blz. 120) Waar Kant zegt dat er in smaakoordelen ook een a-priori zit waardoor mensen het kunnen delen met elkaar benadrukt Arendt dat **de overeenkomst zit in het delen**; de *sensus communis*.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

14

14

Oordelen is niet logisch redeneren

- Oordeel is niet iemand uitleggen waarom het is zoals het is. Het is geen verstand en levert dus geen kennis. Het is ook geen praktische rede die redeneert vanuit de wil die bevelen geeft (zie 145/146)
- Het oordeel dat gaat over het particuliere heeft geen plaats in Kants moraal filosofie. Juist daarom komt hij er op terug in het oordeelsvermogen, aldus Arendt.
- Arendt brengt vervolgens moraal en oordeel wel degelijk met elkaar in verband.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_5

15

15